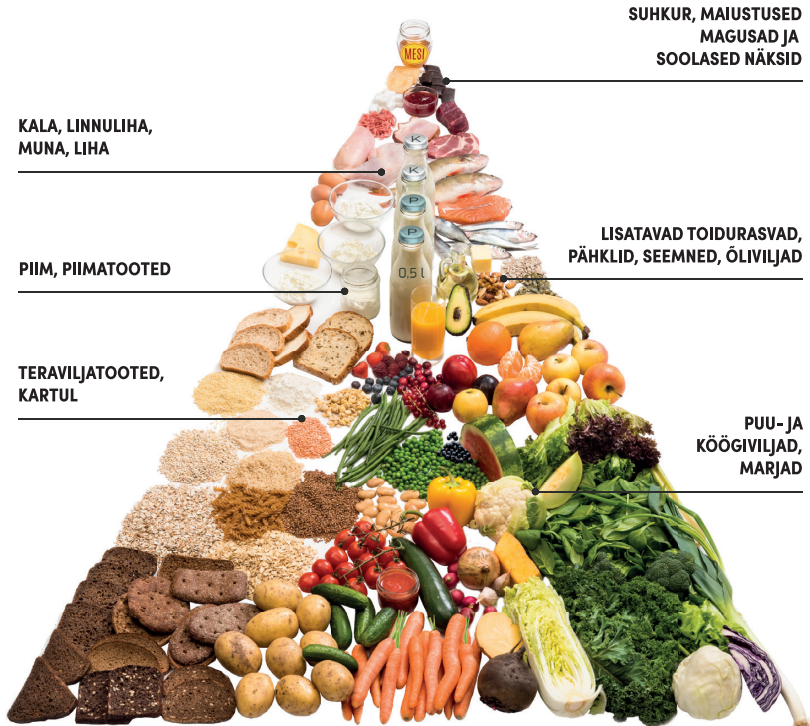

SOOVITUSLIK EESTI ELANIKU NÄDALA TOIDULAUD

KALA, LINNULIHA,
MUNA, LIHA

PIIM, PIIMATOOTED

TERAVILJATOOTED,
KARTUL

SUHKUR, MAIUSTUSED
MAGUSAD JA
SOOLASED NÄKSID

LISATAVAD TOIDURASVAD,
PÄHKLID, SEEMNED, ÕLIVILJAD

PUU- JA
KÖÖGIVILJAD,
MARJAD

Tervise Arengu Instituut

Nädala näitlik toidukogus 2000 kcal energiavajaduse korral

Võimalus valida

Toitumisnõuandeid 1. ja 2. tüüpi diabeetikule

Tasakaalustatud toitumine ja füüsiline aktiivsus on diabeedi ravis olulisel kohal, mõjutades nii veresuhkru taset, vererõhku kui ka kolesterooli taset veres.¹ Toitumissoovitused peavad olema individualiseeritud, paindlikud ning võtma arvesse inimese eelistusi – peab olema võimalus valida.

Organismi energiakulu ja -vajadus

Energia on vajalik igapäevaseks eluks. Energijat saame rasvadest, valkudest ja süsivesikutest, samuti ka tarbitud alkoholist. Mineraalained, vitamiinid ja vesi energiat ei anna. Toidust saadav liigne energia talletub organismis rasvana.²

Toidu energiat mõõdetakse kilokalorites (kcal) või kilodžaulides (kJ).
1 kcal = 4,2 kJ²

Toidud sisaldavad energiat väga erineval hulgal. See sõltub toitude rasva-, süsivesikute- ja valgusisaldusest. Iga inimese energiavajadus on individuaalne ning oleneb väga paljudest teguritest (näit. soost, vanusest, kehakaalust, füüsilisest koormusest).²

Normaalkaalus keskmise aktiivsusega täiskasvanud naisterahva kogu päevane energiavajadus kaalu säilitamiseks on ligikaudu 2000 kcal ja meesterahval 2600 kcal. Füüsilise koormuse puhul energiavajadus suureneb, vanuse tõustes aga väheneb.²

Kehakaalu langetamiseks on vajalik, et päevas saadav energiahulk oleks väiksem kulutatava energia hulgast. Näiteks süües iga päev 500 kcal ettenähtust vähem, langeb kehakaal 1–3 kg kuus ning vastupidi. Kaloraaži arvestamine on üsna keeruline ülesanne ka asjatundjatele, seetõttu on kõige lihtsam oma kehakaalu jälgida. Kui kehakaal on püsiv, võite olla kindel, et teie toidust saadav energia ja kulutatud energia on tasakaalus.

Diabeedi puhul peab veresuhkru tasakaalu säilitamiseks kindlasti arvestama süsivesikute hulka toidus.² Süsivesikud on organismi põhiliseks energiaallikaks, kattes reeglina umbes pool kogu organismi energiavajadusest. Peamisteks nn looduslike süsivesikute allikateks on teraviljatooted, kartul, köögiviljad. Puuviljad ja marjad, puuvilja- ja marjamahl ning piim annavad samuti suhkruid (mono- ja disahhariide). Tärkliserikasteks toitudeks on teraviljatooted, kartul ning osad köögiviljad (nt kaunviljad, küüslauk). Kiudaineid sisaldavad enim teraviljatooted (eriti täisteratooted), neile järgnevad puu- ja köögiviljad (eriti kaunviljad) ning marjad.

Süsivesikutel on otsene mõju veresuhkru väärtustele. Käesolev voldik annab ülevaate erinevate toitude süsivesikute sisaldusest. Igal pildil olev toidu kogus vastab 10–12 g süsivesikutele.

10–12g süsivesikuid = 1 süsivesikute portsjon ehk leivaühik (LÜ) = 1 pilt

Veresuhkru eesmärkväärtused

Veresuhkru eesmärkväärtused on individuaalsed ning need tuleks läbi arutada koos oma raviarsti ja/või õega.⁴

Paljudele diabeeti põdevatele inimestele sobivad järgmised eesmärkväärtused⁴:

Näitaja	Eesmärkväärtus
Glükohemoglobiin (HbA1c)	<7,0% (53 mmol/mol)
Veresuhkur enne sööki sõrmeotsaverest	4,4–7,2 mmol/L
Veresuhkur 1–2 tundi pärast sööki sõrmeotsaverest	<10,0 mmol/L

Üldised soovitused²

- Jagage päevane toidukogus erinevatele toidukordadele, sõltuvalt insuliini süstimise skeemist.
- Vältige kiiresti imenduvate süsivesikute rohket kasutamist ühe toidukorraga.
- Kasutage rasva minimaalselt, soositumad on taimne rasv ja taimeõli.
- Valgurikastest toiduainetest kasutage võimalikult väikese rasvasisaldusega tooteid.
- Vältige rohket soola tarbimist
- Jälgige taldrikureeglit - kasutage rohkelt köögivilja
- Kasutage magustoiduks puuvilja, marju ja täisteratooteid - rohke kiudainete sisaldus aitab aeglustada süsivesikute imendumiskiirust
- Päevasest kaloraažist peaks pool või enam olema kaetud süsivesikutega. On oluline, et õpite valima selliseid toiduaineid, mis tõstavad veresuhkrut aeglaselt. Õppige arvestama toidust saadavat energiahulka, et kehakaal püsiks normis ning veresuhkur oleks soovitud piirides.

Pagaritooted

Leib, keskmiselt
30g (11,3g sv) 63,0 kcal

Sepik
20g (9,7g sv) 51,2 kcal

Sai, valge,
tüüp 'Leibur', 'Fazer',
'Eesti Pagar'
20g (9,9g sv) 54,4 kcal

Saiake, moosisaiake
pärimaignast
20g (12,5g sv) 69,8 kcal

Näkileib
20g (11,4g sv) 64,2 kcal

Piim
2,5%, keskmiselt
200g (10,6g sv)
115,6 kcal

Hapupiim
2,5%, tüüp „Valio“
250g (10,5g sv)
130,3 kcal

Keefir,
R 2,5%, tüüp 'Farmi',
'Tere', 'Valio'
250g (10,5g sv)
129,8 kcal

Maitsestatamata jogurt, R 2,5%,
rikastatud D-vitamiiniga,
tüüp 'Valio'
250g (10,5g sv)
131,3 kcal

Jogurt, marjade
või puuviljaga, R 2%,
tüüp 'Valio', 'Tere'
75g (11,0g sv) 67,1 kcal

Koorejäätis,
R 12%
50g (10,9g sv) 105,5 kcal

Pimatooted

Makaronid,

keedetud

50g (10,0g sv) 51 kcal

Riis,

poleeritud (keedetud)

50g (12,7g sv) 57 kcal

Tatar,

keedetud

75g (11,3g sv) 59,9 kcal

Nisujahu,

15g (9,5g sv) 47,4 kcal

Manna, kuivaine

15g (10,8g sv) 51,8 kcal

Kartulitärklis

15g (12,2g sv) 50,0 kcal

Kaerahelbed,

kuivaine

20g (11,4g sv) 74,8 kcal

Maisihelbed,

15g (12,0g sv) 56,0 kcal

Popkorn

25g (10,7g sv)

113,0 kcal

Aedoad

(keedetud)

300g (10,5g sv)

84,3 kcal

Läätsed

(keedetud)

60g (10,3g sv) 69 kcal

Herned,

konserveeritud,

vedelikuta

130g (11,1g sv) 81,9 kcal

Mais, konserveeritud, vedelikuta
60g (12,1g sv) 60,6 kcal

Teisi köögivilju, nagu porgand, peet, kaalikas, tomat, kurk jne võib süüa ilma süsivesikuid arvestamata

Kartul
keedetud, soolata
75g (12g sv) 56,6 kcal

Ahjukartul
(sektoritena)
50g (11,7g sv) 73 kcal

Kartulipüree
(piim R 2,5%)
90g (11,8g sv) 85,6 kcal

Õun,
keskmiselt
100g (10,5g sv)
47,2 kcal

Pirn
140g (11,2g sv) 57,4 kcal

**Virsik /
Nektariin**
140g (11,6g sv) 53,4 kcal

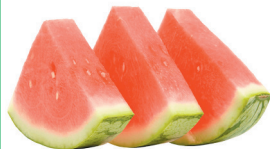
Aprikoos
150g (10,8g sv)
55,1 kcal

Ploom, kiviga
140g (10,9g sv)
59,6 kcal

Arbuus (kooreta)
160g (11,4g sv)
53,3 kcal

Melon (kooreta)

200g (11,0g sv) 53,4 kcal

Kirss / Murel,

kiviga

100g (12,6g sv) 57,9 kcal

Maasikas

140g (11,8g sv)

57,7 kcal

Vaarikas

200g (11,4g sv)

82,8 kcal

Mustikas

100g (10,2g sv)

59,0 kcal

Viinamari

70g (11,0g sv)

50,4 kcal

Banaan

(kooritud)

55g (11,2g sv) 50,0 kcal

Apelsin

(kooreta)

130 (11,1g sv)

55,5 kcal

Mandariin

(kooreta)

140g (11,7g sv) 56,6 kcal

Greip (kooreta)

150g (10,2g sv)

50,9 kcal

Kiivi (kooreta)

100g (10,6g sv)

55,1 kcal

Mahlad

Õunamahl

100g (9,7g sv) 39,8 kcal

Apelsinimahl

100g (9,8g sv) 41,6 kcal

Porgandimahl

200g (11,4g sv)
53,8 kcal

Tomatimahl

400g (10,8g sv)
60,8 kcal

Mesi

15g (12,1g sv) 48,8 kcal

Suhkur

12g (12,0g sv) 47,9 kcal

Moos, keskmiselt

25g (10,2g sv) 41,8 kcal

Šokolaad

20g (10,8g sv)
111,6 kcal

Rosinad

15g (9,7g sv) 42,3 kcal

Kiiresti imenduvate süsivesikute hulka kuuluvad näiteks ka sefiir, karamellikomm, karastusjoogid, mahlad jne.

Kiiresti imenduvad süsivesikud

Kreeka pähklid

90g (10,2g sv)
626,4 kcal

Maapähklid

90g (11,9g sv)
554,4 kcal

Palju kaloreid
sisaldavad
näiteks ka pitsa,
kondiitritooted,
hamburger jne.

Kaloririkkad toiduained

Alkohol

Alkohol pole diabeetikule päris ära keelatud. Vältida tuleb rohkelt alkoholi tarbimist. Kui veresuhkru tase langeb normist allapoole, suunab maks seal ladestunud glükoosi verre. Alkohol blokeerib selle mehhanismi. Veresuhkru tase võib langeda liiga madalale isegi mitu tundi peale alkoholi tarbimist ja suureneb hüpoglükeemia oht.²

Diabeetik peaks loobuma magusatest, rohke suhkrusisaldusega jookidest (liköörid, aperitiivid, magusad veinid jne.) Kange alkoholi lahjendamiseks tuleks kasutada suhkruvaba toonikut, jäävett, soodavett jne. 1 pudel õlut (0,3 l) vastab süsivesikute-sisalduselt umbes 1 klaasile piimale, kuid energiasisaldus on õllepõhisele 2,5 korda kõrgem, sest õlu sisaldab alkoholi. Teisi alkohoolseid jooke võib energiasisalduselt võrrelda rasvaga.²

Praetaldriku kombineerimisel jälgige taldrikureeglit.⁵ Arvestage, et:

- Pool taldrikust moodustaks erinevad salatid või köögiviljad.
- Veerand taldrikust moodustaks kala- või lihatooted.
- Veerand taldrikust jääb lisanditele nagu kartul, makaronid, riis, tatar vms.

ALLIKALOEND

1. Delahanty 2019. *Patient education: Type 1 diabetes and diet (Beyond the Basics)*. UpToDate.
2. Tammer-Jäätes 2017. *Toitumissoovitused diabeetikule*. Eesti Diabeediliit.
3. Pitsi, et al. 2017. *Eesti toitumis- ja liikumissoovitused 2015*. Tervise Arengu Instituut.
4. American Diabetes Association 2019. *Standards of Medical Care in Diabetes - 2019*. Diabetes Care; S66 Table 6.2
5. Tervise Arengu Instituut 2019. *Lihtsad soovitused tervislikuks toitumiseks*.

Uus nõel igaks süsteks, et süstimine oleks valutu ja turvaline

***Haigekassa: Rohkem
nõelu insuliinravi saavale
diabeetikule!**

Alates 1. jaanuarist 2021
II tüüpi diabeedi haigele,
kes saab raviks insuliinisüste,
kuni 700 nõela
kalendripoolaastas

Võimalikult valutu

- Peenike
- Mitmeastmeliselt teritatud
- Maksimaalselt sileda pinnaga (elektropoleeritud, silikoonkattega)

Tugev

- Unikaalne disain, mis tagab tugevuse

Universaalne

- Sobivad kõigi insuliini pen-süstlitega
- 4 mm nõel sobib igapähele

NovoFine® 32G 4 mm
NovoFine® 31G 6 mm
NovoFine® 30G 8 mm

NovoFine® nõeltel on Haigekassa soodustus
Karbis 100 nõela

*<https://www.riigiteataja.ee/akt/116122020016>

Meditsiineseade. Vajadusel konsulteerige arsti või apteekriga. Novo Nordisk A/S Eesti filiaal, Paldiski mnt 29, Tallinn 10612.

NovoFine® on Novo Nordisk A/S registreeritud kaubamärk.

© 2021 Novo Nordisk A/S EE21NFE00006

novofine®